

ОБҐРУНТУВАННЯ ЧИННИКІВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО ТВАРИННИЦТВА

Постановка проблеми. Згідно з Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 р. споживання м'яса на душу населення повинно становити 80 кг на рік [1]. Сучасний рівень споживання м'яса населенням України підтверджує небезпеку продовольчої проблеми. За даними Державного комітету статистики, споживання м'яса на одну особу по Україні становить 54,4 кг [2].

Прискорення темпів виробництва м'яса є однією з найбільш важливих завдань аграрного сектору економіки. Трансформаційні зміни у сільськогосподарському виробництві негативно вплинули на м'ясний потенціал головних галузей тваринництва, погіршили якість продовольчого кошика населення. Зараз продовжується тенденція скорочення виробництва м'яса у ведучих галузях – скотарстві та свинарстві. Спостерігається зменшення поголів'я, якісні показники продуктивності залишаються незадовільними. Не вирішуються питання оптимізації державної підтримки м'ясного тваринництва. Все це потребує насамперед визначення напрямів подальшого стратегічного розвитку цієї важливої сфери виробництва, яка прямо впливає на вирішення продовольчої безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні аспекти стратегічного розвитку м'ясного тваринництва знайшли своє відображення у працях В.Я. Амбросова, П.С. Березівського [5], В.І. Бойко, М.В. Зубця, І.Г. Кириленка, О.В. Мазуренка, Л.В. Мамчура [6], В.І. Топіхи, О.М. Шпичака та ін. Однак в сучасних умовах залишаються невирішеними питання стратегічного розвитку м'ясного тваринництва.

Постановка завдання. Мета статі полягає в обґрунтуванні факторів стратегічного розвитку м'ясного тваринництва.

Результати дослідження. Для встановлення факторів подальшого стратегічного розвитку м'ясного тваринництва виникає необхідність проведення аналізу його сучасного стану та тенденції, що складаються. На думку автора для цього найбільш вдало підходить SWOT-аналіз.

Модель SWOT ґрунтується на поєднанні таких напрямів:

1. визначення сильних та слабих сторін об'єкта оцінки;
2. визначення можливостей та ризиків зовнішнього середовища;
3. зіставлення отриманих результатів та формування відповідних стратегій планування та управління [3].

Результати SWOT-аналізу зазвичай представляються у вигляді матриці [4].

К можливостям в подальшому стратегічному розвитку м'ясного тваринництва автор відносить:

- Підвищений попит на продукти м'ясопереробки привів к деякої недостатності об'ємів виробництва;
- Очікується, що попит зросте не тільки у фізичному обсязі, але і на продукцію з високою додатковою вартістю;
- Існує можливість для експорту;
- Можливість інтенсифікації виробництва за рахунок використання сучасної техніки та механізація ручної праці.

До сильної сторони безумовно можна віднести – ресурсну базу. Значна додаткова вартість продукту, яка в подальшому може бути ще більш збільшена за допомогою переробки та послуг, може бути отримана за рахунок:

- Підвищення ефективності використання існуючих ресурсів;
- Залучення в обіг більшої кількості пасовищ;

- Використання надлишків зернових та побічних продуктів сільського господарства.

Також сильну сторону автор виділяє – людський капітал та поголів'я. На сьогодні фермерські господарства володіють найбільшим потенціалом для розвитку. Цей сектор швидко збільшує поголів'я та виробництво. Основні ресурси цієї групи господарств – опит, капітал та бажання йти на ризик. Не менш важливою групою інвесторів є сільськогосподарські підприємства, які повертаються у тваринництво, а за ними слідують м'ясопереробні підприємства.

Фінансові ресурси ми також відносимо до сильних сторін, так як національна економіка розвивається забезпечуючи цим ресурси для інвестування, однак, недостатній доступ фермерів к фінансовим ресурсам залишається безумовною проблемою.

Сильною стороною треба зазначити і уряд, який вісьма зацікавлений в розвитку м'ясного тваринництва, що підтверджується різноманітністю державних програм, однак ці програми не здатні в необхідному обсязі забезпечити підтримку головних галузей тваринництва.

Серед ризиків, здатних уповільнити розвиток м'ясного тваринництва, можливо зазначити наступні:

- Нездатність інтегрувати фермерські господарства в формальну економіку і повністю залучити цю групу в процес модернізації;
 - Створення поганої репутації на зарубіжних ринках із-за передчасного входу на них, нерегулярних поставок, відсутність контролю якості та відсутності попиту на продукти;
 - Низька продуктивність м'ясного тваринництва на тлі підвищення середнього доходу по країні;
 - Рецидив інфекційних захворювань внаслідок передчасного припинення кампаній з вакцинації тварин або внаслідок інших причин.
- Слабкі сторони, які потрібно усунути, включають в себе:
- Застарілі технології і низька продуктивність на фермах;
 - Неналежний рівень одержуваних послуг;
 - Брак інвестування в забійні потужності, переробку і холодильний транспорт;
 - Ветеринарний контроль і моніторинг залишкового вмісту шкідливих речовин у продуктах харчування;
 - Контроль якості та заходи з брендування продукції, спрямовується на експорт;
 - Нестача людських ресурсів.

Вищеперераховані фактори об'єднані в SWOT-аналіз (табл. 1). Як ми можемо бачити, що усі зазначенні слабкі сторони важливі у тому чи іншому контексті повинні бути усунені.

Так треба зазначити, що підвищення обсягів виробництва може бути досягнуте двома способами: 1) збільшення продуктивності в розрахунку на тварину; та 2) збільшення розмірів стада. В якості стратегічного напрямку розвитку автор пропонує сконцентруватися на першому варіанті – продуктивності існуючих порід. Підвищення продуктивності праці в розрахунку на тварину майже завжди призводить до підвищення рентабельності господарства. Тваринницькі господарства, які мають більш високий прибуток, потім отримують можливість поступово збільшувати поголів'я стада, не вимагаючи кредиту на придбання худоби.

Основні складові, які можуть сприяти прогресу в розвитку м'ясного тваринництва – розвиток технологій та кадрового потенціалу, надання основних послуг, організація та нормативно-правова база, заощадження та інвестиції, кредити і цільові субсидії.

Автор пропонує спрямувати державну підтримку переважно на розвиток технологій і кадрового потенціалу, а також на надання основних послуг, і тільки у виняткових випадках – на пряму підтримку виробничої діяльності. Державна підтримка

безпосередньо у сфері виробництва повинна бути обмежена і, можливо, зведена до створення гарантійних фондів і надання знижок за кредитними програмами для здійснення стратегічних інвестицій. Також пропонується в обмежених випадках використовувати субсидовані кредити – тільки у випадках, коли цього вимагають стратегічні інвестиції. Враховуючи, що в даний час поголів'я росте досить задовільними темпами, субсидовані кредити, спрямовані на розширення поголів'я, не є необхідними.

Що стосується кооперативів і малі сільських підприємств, вони можуть зіграти певну роль у постачанні невеликих господарств і в системі дистрибуції продукції. Вибір кооперативів або дрібних сільських підприємств в якості постачальника залежить від конкретної ситуації; якщо розглядаються кооперативи, необхідні зацікавленість та відповідальність членів колективу. Програма, що має на меті покращення сервісу і надання послуг для фермерів, повинна передбачити обидві можливості і надати доступ в рівній мірі і кооперативам і приватним підприємцям до фінансів і технічного консультування. Якщо чекати, поки будуть організовані кооперативи, то це негативно позначиться на реалізації програми у селі. Надалі, якщо фермери зрозуміють, що їх у своїх інтересах використовують приватні підприємці, то у них виникне мотивація для об'єднання і організації кооперативів.

SWOT-аналіз м'ясного тваринництва України

		Можливості				Ризики			
		Задоволення попиту на об'єкт	Задоволення попиту на переробку	Задоволення експортного попиту	Інтенсифікація виробництва	Нездатність залучення фермерських господарств	Низька продуктивність тваринництва в порівнянні з зростаючими доходами	Інфекційні захворювання	Низька репутація на експортних ринках
Сильні сторони	Природні ресурси	+		+					
	Людський капітал	+	+	+	+	+	+		
	Тваринний капітал	+		+				+	
	Фінансові ресурси	+	+	+	+				
	Уряд	+	+	+	+	+			
Слабкі сторони	Низька продуктивність	+	+	+	+	+	+		
	Недостатнє обслуговування	+				+	+	+	+
	Забій, переробка		+	+	+				+
	Ветеринарний контроль			+	+	+	+	+	+
	Контроль якості		+	+	+				+
	Людські ресурси: Переробка		+	+	+				+
	Людські ресурси: Тваринницькі господарства	+	+	+	+	+	+	+	+

Розвиток описаної вище програми можуть фінансуватися по більшій частині за рахунок поступової трансформації чинної системи субсидій у тваринництві. Як вже зазначалося, що існуюча система ефективна тільки для великих господарств, але не для всього виробництва. Однак це не означає, що необхідність в існуючих субсидії відсутня. Навпаки, вони важливі в рамках існуючої стратегії розширення великих сільськогосподарських підприємств. Великі господарства, розвиток яких здійснюється за рахунок кредитних програм потребують цих субсидій. Обумовлено це низькою доходом на капітал, вкладений у виробництво. Таким чином, існуючі субсидії повинні бути збережені, якщо вони спрямовані на розширення великих господарств, яке здійснюється за рахунок кредитного фінансування.

Однак, як було згадано раніше, на даний момент немає необхідності фінансувати збільшення поголів'я за рахунок кредитів, тому рекомендується реструктуризувати систему субсидій і перетворити її у більш масштабну і опрацьовану програму. В даний час, необхідно хоча б на період повернення кредитів підтримати господарства, які, будучи мотивованими існуючою програмою субсидування, вже прийняли рішення інвестувати в м'ясного тваринництво.

Висновки. На підставі проведеного дослідження необхідно зазначити, що стратегічний розвиток м'ясного тваринництва необхідно починати з усунення слабких сторін визначених на підставі SWOT-аналізу. Що стосується підвищення обсягів виробництва, то його необхідно досягати за рахунок збільшення продуктивності в розрахунку на тварину, так як цей спосіб майже завжди призводить до підвищення рентабельності господарства.

У зв'язку з низькою доходом на капітал, вкладений у виробництво м'ясного тваринництва необхідно збереження субсидій спрямованих на розширення великих господарств, яке здійснюється за рахунок кредитного фінансування. Також виникає необхідність реструктуризувати систему субсидій і перетворити її у більш масштабну і опрацьовану програму.

Анотація

Проаналізовано економічне становище м'ясного тваринництва на підставі SWOT-аналізу та обґрунтовані фактори його стратегічного розвитку.

Ключові слова: SWOT-аналіз, м'ясне тваринництво, стратегічний розвиток.

Анотация

Проанализировано экономическое состояние мясного животноводства на основании SWOT-анализа и обоснованы факторы его стратегического развития.

Ключевые слова: SWOT-анализ, мясное животноводство, стратегическое развитие.

Summary

Analyzed the economic status of animal husbandry on the basis of the SWOT-analysis and justified factors of its strategic development.

Keywords: SWOT-analysis, meat cattle, strategic development.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» від 19.09.2007 р., № 1158 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР071158.html
2. Україна в цифрах у 2012 році: статистичний збірник / [ред. Осауленка О.Г.]. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 249 с.
3. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: учебник для вузов / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд; под ред. Л.Г. Зайцевой, М.И. Соколовой; пер. с англ. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
4. Бородай И.С. SWOT-аналіз: методика проведення та можливості застосування у сфері інтелектуальної власності у тваринництві / И.С. Бородай, Ю.Д. Липова, Г.І. Трунова // Розведення і генетика тварин. – 2011. – № 45. – С. 36-44 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/right/2011_45/06.pdf
5. Березівський П.С. Відродження галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області: оцінка, проблеми, прогнози / П.С. Березівський // Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 15–18
6. Мамчур Л.В. Оцінка сучасного стану виробництва м'яса в Україні / Л.В. Мамчур // Економіка АПК. – 2008. - №12. – С. 55–58.